

NEKOLIKO SLUČAJNIH PRONALAZAKA ARHEOLOŠKIH SPOMENIKA KULTURE U HERCEGOVINI

Formiranjem šire mreže zavičajnih muzeja i organizovanom zaštitom na očuvanju kulturno-umjetničkog nasljeđa učinjen je jedan korak naprijed ne samo na polju arheologije već i cjelokupne istorijske baštine kod nas.

Pored mnogobrojnih sistematskih arheoloških iskopavanja koja su izvršena posljednjih godina na teritoriji Hercegovine, organi zaštite spomenika kulture i zavičajni muzeji evidentirali su i zaštitili nekoliko slučajnih arheoloških nalaza.

Od kolikog je značaja brza intervencija predstavnika tih ustanova i njihovih povjerenika na terenu, vidjećemo iz nekoliko primjera koje je Uprava za zaštitu spomenika kulture u Mostaru imala u zadnje vrijeme u svojoj praksi.

Maja mjeseca 1957 godine stručna ekipa, sastavljena od predstavnika Zemaljskog zavoda za zaštitu spomenika kulture iz Sarajeva, Uprave za zaštitu spomenika iz Mostara i Zavičajnog muzeja iz Trebinja, rekognoscirala je teren u dolini rijeke Trebišnjice, koji se po planu nove hidroelektrane treba da potopi. Tom prilikom pronađeno je u selu Paniku nekoliko ulomaka jedne rimske građevine, od kojih i dva manja natpisa. Na osnovu ovog nalaza dr. I. Čremošnik, arheolog Zemaljskog muzeja iz Sarajeva, izvršila je na ovom lokalitetu probno iskopavanje i došla do otkrića tragova većeg rimskog naselja sa značajnim ostacima građevina. Čitav kompleks stavljen je pod zaštitu i na njemu će se prije potapanja izvršiti sistematsko otkopavanje. Pronađeni predmeti sa tog nalazišta sada se nalaze u arheološkoj zbirci Zavičajnog muzeja u Trebinju.

Junu mjeseca 1956 godine, kopajući šljunak u Bijelom Polju, radnici su u blizini Osmogodišnje škole naišli na veću nekropolu. U jednom dijelu porušenih grobova pronađena su dva željezna rimska koplja koja je upravnik škole sačuvao i predao Zavičajnom muzeju u Mostaru. Na temelju ovih pronalazaka, predstavnik Zemaljskog muzeja N. Miletić izvršila je sistematsko iskopavanje u junu 1959 godine bez većih rezultata.

Intervencijom arheologa Uprave za zaštitu i održavanje spomenika kulture u Mostaru jula mjeseca 1958 godine izvršena je zaštita slučajno pronađenog rimskog groba u selu Pješevcu kod Stoca. Tom prilikom izvedeno je i zaštitno iskopavanje manje nekropole. Od nalaza, tada pronađenih, vrlo su interesantni i vrijedni pažnje krstolika mala staklena vaza i srebrna krstata fibula na kojoj su sačuvani manji tragovi pozlate.

U selu Hodbini, nedaleko od Bune, marta 1959 godine došlo je takođe do jednog slučajnog arheološkog nalaza. Na lokalitetu zv. Alibegovina Gozder Mujo, kopajući zemljište za sadnju vinove loze, izvadio je sa radnicima za nekoliko dana oko 10 m³ kamena. Po iskopanom materijalu kao i po podacima dobijenim od očevidaca može se zaključiti da se radi o ostacima jedne veće građevine rimskog doba. Od mnogobrojnih ostataka, po-

Sl. 1 Ostaci iskopani iz temeljnih zidova rimske građevine u Hodbini marta mj. 1959 godine

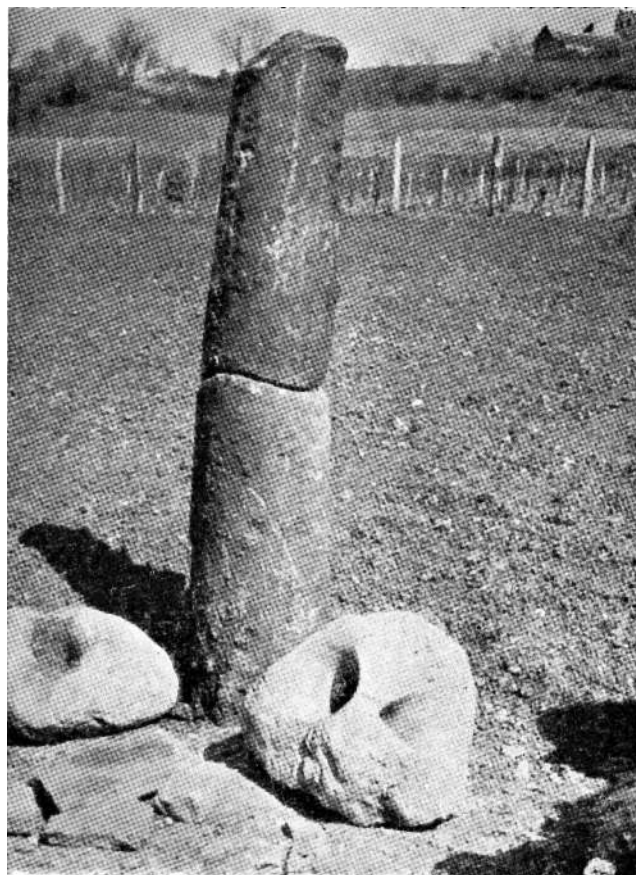
red pritesanih blokova kamena, lomljene cigle i maltera, očuvana su dva dijela polomljenog stuba (veličine 80 X 30 i 50 X 25 cm), nekolicke veće kamene ploče, i bakreni novac sa predstavom, možda, Klaudija II Gotika (oko 214 ili 215 n. e.). Radnici su izvadili materijal samo iz jednog dijela temelja, dok se oni nastavljaju i na drugi dio, koga vlasnik namjerava sljedeće godine takođe prekopati i zasaditi vinovom lozom. Uprava za zaštitu i održavanje spomenika upozorila je vlasnika da ne smije vršiti dalja kopanja na spomenutom mjestu, bez dozvole Uprave i prisustva stručnjaka. Jednim sistematskim arheološkim iskopavanjem više bi se dobilo uvida u vrijednost ovoga slučajnog otkrića i rimskog naselja na ovome mjestu. O ovom otkriću prvi je saznao blagajski rimokatolički župnik koji je obavijestio Zemaljski zavod u Sarajevu.

Jula mjeseca 1959 godine Uprava u Mostaru je obaviještena o arheološkom nalazu u selu Mokrom kod Lištice. Njen predstavnik je odmah izašao na lice mjesta, izvršio uvid i zaštitio nalaze. 250 m južno od Matijevića crkvine, gdje je Zemaljski muzej pod vodstvom D. Sergejevskog i M. Vege 1958 godine vršio iskopavanje kasnoantičke bazilike, došlo je do ovog slučajnog nalaza. Iko Matijević je kopajući njivu naišao na jednu manju zemljanu vazu i staklenu bočicu koje su tom prilikom razbijene. Među polomljenim dijelovima pronašao je jedan napukli srebrni prsten. Na njegovoj ispupčenoj kružnoj strani urezana je dosta rustično predstava ptice. Ovaj motiv koji često srećemo na plastičkim ukrasima naših srednjovjekovnih stećaka, vrlo je rijedak na sitnim ukrasima

Od ostalih nalaza vrednija je jedna dekorativna kružna rimska fibula od bronzine (preč. 4, cm). Druge dvije fibule rađene su primitivnije, od bronzane žice bez ikakvih ukrasa (preč. 4,3 cm).

Koštana ukosnica (dužina 13 cm, debljina 4 mm) po svom dekorativnom ukrasu vrlo je interesantna. Na jednom kraju je kružna, na drugom četvrtasta. Četvrtasti dio, koji postepeno prelazi u oštricu, ukrašen je udubljenim tačkicama kao dekorativnim elementom. Pored ovih predmeta, još je sačuvano jedno željezno rimsko koplje nagriženo rđom (dužina 26 cm, širina 5 cm i debljina 2 mm).

Po pričanju mještana, u blizini ovog nalaza pronašao je fra Šime Aničić dvije zemljane vaze

Sl. 2 Dio stuba iz Hodbine

1906 godine i prenio u muzejsku zbirku širokobriježskog samostana, koja je u toku prošlog rata potpuno uništena.

Ovim slučajnim arheološkim nalazima treba pribrojati bogato nalazište ilirskog materijala u selu Viru kod Posušja, koje je intervencijom Zemaljskog muzeja na licu mjesta spaseno kao dragocjen arheološki materijal.

U vezi s ovakvim i sličnim arheološkim pronalascima, od kojih se neki zagube ili nestanu, Uprava za zaštitu i održavanje spomenika kulture u Mostaru upozorila je sekretarijate za prosvjetu i kulturu svih opština u Hercegovini kao i svoje povjerenike na terenu da o slučajnim nalazima preko svojih predstavnika i prosvjetnih radnika odmah obavijeste organe zaštite spomenika kulture ili najbliže muzeje, kako bi ovi mogli blagovremeno intervenisati.

EINIGE ARCHAOLOGISCHE ZUFALLSEN T-DECKUNGEN IN DER HERZEGOWINA

Neben zahlreichen, bis heute ausgeführten archäologischen Ausgrabungen in der Herzegowina, evidenzieren die Organe der Denkmalspflege und der Museen auch einige archäologische Zufallsfunde, die unter staatlichen Schutz gestellt wurden.

Es handelt sich hauptsächlich um Funde aus der spätrömischen Periode, die den Lokalitäten von Panik bei Trebinje, Bijelo Polje und Hodbina bei Mostar, Pjesevac bei Stolac und Mokro bei Listica angehören.

SEVERAL ACCIDENTAL ARCHEOLOGICAL DISCOVERIES IN HERZEGOVINA

Many archeological discoveries are carried out in Herzegovina. Members of the Institute for the Protection of Cultural Monuments and those from various museums also made several accidental discoveries which are put under the state protection. They belong

to the late Romanic period and they are scattered at Panik in the vicinity of Trebinje, at Bijelo Polje and Hodbina near Mostar, Pjesevac by Stolac and Mokro in the vicinity of Listica.